

Грушко М. В.
*К.ю.н., доцент кафедри міжнародного
та європейського права
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ ТА МІГРАЦІЙНА КРИЗА: ЗАПИТ НА ЗМІНИ

Розглядаючи особливості сучасних збройних конфліктів, причин їх виникнення в контексті глобальної трансформації міжнародних відносин, міграція населення стає звичним явищем зі своїми наслідками та впливом на механізми в тих чи інших сферах міжнародного та національного життя. Фактор впливу конфлікту на міграційні процеси є беззаперечним та провокує появу механізмів управління міжнародними міграційними потоками з метою вирішення даної проблеми через зміни міграційної політики певних держав.

Міграція населення є однією з найважливіших проблем ХХІ століття та розглядається не лише як просте механічне пересування людей, а дещо більше – як складний процес, який стосується одразу багатьох сторін суспільного життя: соціального, економічного, суспільно-політичного, релігійного, навіть етнонаціонального життя населення держав.

Актуальність заявленого питання визначається тим, що проблеми вимушеного переселення людей набувають характеру найгостріших проблем сучасності. Вимушена міграція як наслідок трансформованих у ХХІ столітті збройних конфліктів. Поряд з класичними формами ведення військових дій активізуються нові форми ведення збройної боротьби – вуличні бої, терор, знищення об'єктів критичної інфраструктури, блокування гуманітарних коридорів, масові депортації осіб, атаки в кіберпросторі, прикриття мирними жителями та дітьми, систематичні грабежі мирних жителів неформальними військовими групами. Політична та соціально-культурна ситуація кожної держави визначає особливий, унікальний характер збройного конфлікту в кожній державі, де він виникає, а тому важко визначити комплексну правову природу цих дій. Крім того відсутнє узгоджене міжнародно-правове регулювання заявленої проблеми. Вказане зумовлює суттєві прогалини у світлі забезпечення принципів міжнародного гуманітарного права та спричиняє страждання значної кількості жертв військово конфлікту.

Відсутність міжнародно-правового регулювання окресленої проблеми викликає стурбованість міжнародної спільноти. Заявлене зумовлює певні прогалини при забезпеченні принципів міжнародного гуманітарного права – захист цивільного населення. Чинники, які стали причинами міграції

дестабілізували життя населення держави, яка знаходиться в стані збройного конфлікту.

Потік мігрантів, серед яких як внутрішньопереміщені особи та біженці, використовують як новітню зброю в збройному конфлікті. Сутність нового методу ведення конфліктів полягає в подоланні спротиву населення супротивної сторони та може бути використаний як в збройному конфлікті міжнародного, так і неміжнародного характеру, чи навіть при асиметричних формах. Характерною особливістю новітнього методу є його можливість реалізації при необхідності ведення відкритих активних бойових дій. Ситуація спричиняє страждання значної кількості жертв збройних конфліктів.

Не дивлячись, що термін «гібридна війна» нормативно не визнаний та не закріплений, в юридичній літературі фігурують авторські визначення з відповідними ознаками та особливостями. Гібридні загрози виникають там, де звичайні, нерегулярні та асиметричні загрози поєднуються в одному часі й просторі. Конфлікт може включати цілий ряд транснаціональних, державних, групових та окремих учасників, які діють на глобальному та локальному рівні.

Аналізуючи практику застосування міграційної кризи у регіонах де відбувались збройні конфлікти, дають підстави стверджувати про виокремлення такого засобу ведення збройних конфліктів як міграційна криза. Так, Сирійський конфлікт 2011 р. спричинив вимушено переміщено понад 11 мільйонів людей – половина населення країни. 6.5 мільйони внутрішньо переміщених осіб, а 5 мільйонів перетнули кордон, щоб знайти притулок за кордоном, у сусідніх країнах, таких як Туреччина, Ліван, Йорданія, Ірак та Єгипет, і в інших місцях як на регіональному, так і на глобальному рівні [1]. Наслідком подій у Венесуелі кінець 2020 р. також стала міграційна криза, яка є вагомим геополітичною проблемою і вимагає уваги. Організація Об'єднаних Націй визначає міграційний потік з Венесуели, як «змішаний потік» мігрантів і шукачів притулку, і вперше в своїй інституційній історії створила спільну платформу УВКБ ООН і МОМ для надання їм допомоги [2]. Збройний конфлікт в Україні 2014-2022 р. спричинив ріст міграції як з території України в інші держави, так і всередині держави (внутрішні переселенці). Економічні видатки на адаптацію мігрантів, культурні, релігійні, та ментальні розбіжності, терористичні загрози, загроза епідемії та поширення захворюваності; спричинення розбіжностей у правовій політиці між державами – це лише деякі наслідки міграційної кризи.

Міграційна криза впливає на національне законодавство приймаючих країн, які з метою захисту інтересів власної держави вимушені змінювати національні постулати. Ці національно-правові зміни знаходяться в дисбалансі з міжнародно-правовим принципом – право на захист відповідно до ст. 33 Конвенції про статус біженців 1959 р. В даному випадку ст. 33 є нормою

міжнародного прямої дії, яка передбачає право на захист. Право на захист від вислання в країну, де біженці можуть піддатися ризику переслідування. Принцип невислання застосовується до осіб, які є біженцями в розумінні Конвенції про статус біженців, тобто будь-яких. Які відповідають критеріям включення, передбаченим у ст. 1 зазначеної Конвенції. Варто наголосити, що принцип невислання застосовується як щодо повернення в країну походження, так і примусової екстрадиції в будь-яку іншу державу

Крім того, що страждають найбільш вразливі групи населення, такі як біженці, вимушені переселенці, особи без громадянства, Генеральний секретар надав доповідь ООН під назвою «Глобальний вплив війни в Україні на продовольчу, енергетичну та фінансову систему» [3]. Даний звіт був підготовлений Групою реагування на глобальні кризи, серед яких міграційна криза займає одне з провідних місць.

Заявлена проблема характеризується, з одного боку, нагальністю захисту мігрантів та біженців, а з іншого, - людський фактор використовується для політичного та/або іншого тиску, направлено на дестабілізацію супротивника. Така «картина» вимагає вироблення нових «ліній» регулювання міжнародним гуманітарним правом. Затребуваність нашого пошуку обумовлена нагальною як науковою, так й практичною потребою дослідження трансформації норм міжнародного гуманітарного права.

Міжнародна практика держав передбачає варіації міграційної політики і передбачає можливість їх міжнародно-правового регулювання, але на кінець ХХ століття – початок ХХІ століття прослідковуються суттєві негативні гуманітарні наслідки, пов'язані із зростанням біженців чи внутрішньо переміщених осіб, у зв'язку з видозміненими формами ведення збройних конфліктів, що вимагає негайного реагування міжнародної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rochelle D. 2016 Gendered Vulnerability and Forced Conscription in the War in Syria. In *The Long-Term Challenges of Forced Migration: Perspectives from Lebanon, Jordan and Iraq*, LSE Middle East Centre Collected Papers, 6, 49–54.
2. Корнійчук Л. В., Маслюх О. П. Відносини США-Венесуела на сучасному етапі: геополітичний вимір URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/9323> (дата звернення: 29.03.2022).
3. Генсек ООН: війна в Україні ухудшила положення 1,7 млрд человек URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/04/1421872> (дата звернення: 13.04.2022).